

Ο LUIGI BESCHI ΚΑΙ Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Το παρακάτω κείμενο εκφωνήθηκε από τον κ. Αλέξανδρο Μάντη, Αρχαιολόγο της Α' Εφορείας Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων, κατά την εκδήλωση προς τιμή του καθ. κ. Luigi Beschi (31/3/1999)

Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί συνάδελφοι και φίλοι,

Μου περιποιεί ιδιαίτερη τιμή το γεγονός ότι η πρότασή μου για τη διοργάνωση μιας εκδήλωσης προς τιμήν του καθηγητή κ. L. Beschi έγινε ασμένως αποδεκτή, τόσο από τη Διεύθυνση της Εφορείας Ακροπόλεως όσο και από το Διοικητικό Συμβούλιο της Ένωσης των Φίλων Ακροπόλεως. Είναι ιδιαίτερα τιμητικό για μένα ότι μου ανατέθηκε να παρουσιάσω το σχετικό με την Ακρόπολη επιστημονικό έργο του L. Beschi.

Άθελά μου, λοιπόν, διέτρεξε η μνήμη μου 25 ολόκληρα χρόνια για να ξαναθυμηθώ ότι στενογραφώντας τις πανεπιστημιακές παραδόσεις του καθηγητή Γ. Δεσπίνη για τα αττικά αναθηματικά ανάγλυφα, μου είχαν κάμει ιδιαίτερη εντύπωση οι αναφορές του στις “συνδυαστικές ικανότητες” και στο “αστυνομικό δαιμόνιο του Ιταλού αρχαιολόγου L. Beschi”. Τον τιμώμενο τον αντίκρισα για πρώτη φορά, με το δέος του τριτοετούς φοιτητή, το 1973 σε διάλεξή του για τη Στοά των Ειδώλων της αρχαίας Αγοράς της Θεσσαλονίκης στο σπουδαστήριο της κλασικής αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής.

Όταν δέκα χρόνια αργότερα κλήθηκα, από την τότε Έφορο κα Ε. Τουλούπα, να υπηρετήσω στην Ακρόπολη, μου δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσω βαθύτερα το σχετικό με την Ακρόπολη επιστημονικό του έργο. Ένα χρόνο πριν είχε προηγηθεί μια ακόμα μελέτη του L. Beschi, στα “Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών”, η τελευταία πράξη της γοητευτικής ιστορίας της αποκατάστασης του μνημείου του Τηλεμάχου. Δεν ξέρω αν η προδιάθεσή μου γι’ αυτό το μνημείο με ώθησε σιγά-σιγά στον τόπο του δράματος, στο Ασκληπιείο της νότιας κλιτύς ή αν η εμπλοκή μου με το Ασκληπιείο με προδιάρθεσε για το συγκεκριμένο μνημείο. Εκείνο όμως για το οποίο είμαι απόλυτα σίγουρος είναι ότι παρά τις όποιες επιστημονικές μου περιπλανήσεις στα χρόνια που μεσολάβησαν, η ιστορία της αποκατάστασης αυτού του μνημείου με είχε επηρεάσει σε τέτοιο βαθμό, που για πολλά χρόνια μνημείο και

ερευνητής ήταν ταυτόσημες έννοιες. Θα ακολουθήσει για το μνημείο διεξοδικότερος λόγος.

Μέσα από μια πλούσια συνολικά εργογραφία, που υπερβαίνει ίσως τις δύο εκατοντάδες, ορισμένες από τις πλέον αξιόλογες μελέτες του L. Beschi, αναφέρονται σε μνημεία της Ακρόπολης και της νότιας κλιτύς. Η ενασχόληση του τιμώμενου με αυτά τα θέματα, εγκαινιάζεται το 1956 με την δημοσίευση στο περιοδικό *Arte Veneta* του άρθρου “Un disegno veneto dell’ Acropoli Ateniese nel 1670” (ένα ενετικό σχέδιο της Ακρόπολης των Αθηνών του έτους 1670). Το άρθρο, με αφορμή την παρουσίαση μιας άγνωστης άποψης (*veduta*) του “castello di Atene”, που εντοπίστηκε στο Museo Civico του Bassano di Grappa (Vicenza), και που είναι η καλύτερη από τα τρία αντίγραφα που σώζονται, αν όχι το πρωτότυπο, περιλαμβάνει συζήτηση για τα σχέδια της Ακρόπολης του 17ου αιώνα, και υπομνηματίστηκε συχνά σε σχετικές εργασίες.

Το 1968, το περιοδικό της Ιταλικής Αρχαιολογικής Σχολής στην Αθήνα (*Annuario della Scuola Archeologica di Atene*) φιλοξενεί δύο εκτενείς και θεμελιακές μελέτες του, που αναφέρονται σε τοπογραφικά ζητήματα της νότιας και δυτικής πλευράς της Ακρόπολης. Η μία αναφέρεται στο μνημείο του Τηλεμάχου (“Il monumento di Telemachos, fondatore dell’ Asklepieion Ateniese”), στο οποίο θα επανέλθουμε σε λίγο και η άλλη με τίτλο “Contributi di Topografia Ateniese” περιλαμβάνει ενδιαφέρουσες και καιρίες παρατηρήσεις για τα ιερά που βρίσκονταν δυτικά του Ασκληπιείου (Θέμιδος, Αφροδίτης, Ίσιδος), για τα ιερά της Αφροδίτης Πανδήμου, της Γης Κουροτρόφου, της Δήμητρας Χλόης και για το Ηρώο του Αιγέα. Στο ίδιο άρθρο γίνονται σχόλια και παρατηρήσεις για τους ιππείς του Λύκιου, για το ξόανο της Αθηνάς Νίκης και τη λατρεία των Χαρίτων στην Ακρόπολη. Οι εργασίες αυτές, που συνδυάζουν βαθιά γνώση των γραπτών πηγών και του αρχαιολογικού υλικού καθιερώνουν τον L. Beschi ως ερευνητή των μνημείων και της τοπογραφίας της Ακρόπολης στο διεθνές επιστημονικό στερέωμα.

Ο LUIGI BESCHI ΚΑΙ Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Το 1969, το ίδιο περιοδικό φιλοξενεί μια επίσης θεμελιακή μελέτη του “Rilievi votivi attici ricomposti”, που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τη συμπλήρωση του περιφρακτικού αναγλύφου του αμαξά στο Εθνικό Μουσείο (Εθν. Μ. 1341 + Ε. Μ. 8754) με ένα θραύσμα από το Μουσείο της Ακροπόλεως (Μ. Ακρ. 7988), τη συσχέτιση θραύσματος του Εθνικού Μουσείου (Εθν. Μ. 1358) με θραύσμα του Μουσείου Ακροπόλεως (Μ. Ακρ. 2966), την αποκατάσταση ενός αναθηματικού αναγλύφου στον Ασκληπιό από δύο θραύσματα του Εθνικού Μουσείου και ένα θραύσμα του Μουσείου Ακροπόλεως (Εθν. Μ. 2501 + Μ. Ακρ. 2584 + Εθν. Μ. 2935) και τη διαπραγματεύση του αναγλύφου με την τριήρη Πάραλο. Οι μελέτες αυτές ξεκινούν από την εξαντλητική αναδίφηση της βιβλιογραφίας, με όσες δυσκολίες συνεπάγεται αυτού του είδους η έρευνα, και επιβεβαιώνονται με αυτοψίες του υλικού στις αποθήκες των Μουσείων.

Ο κύκλος των ενασχολήσεών του με τα ασκληπιακά αναθήματα κλείνει την ίδια χρονιά με ένα ακόμα άρθρο στο περιοδικό *Archeologia Classica* με τίτλο “Una base triangolare dell’ Asklepieion di Atene”, από το οποίο κερδίσαμε τη σχεδιαστική αποκατάσταση ενός μνημείου από ένα θραύσμα του Μουσείου της Ακροπόλεως (Μ. Ακρ. 132885) και δύο θραύσματα του Εθνικού Μουσείου (Εθν. Μ. 2455, 2475).

Το 1982, τα “Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών” φιλοξενούν άρθρα του σε δύο τεύχη τους. Με το πρώτο επανέρχεται στο αμφίγλυφο του Τηλεμάχου¹, ενώ το δεύτερο με τίτλο “Acropoli di Atene 1835” περιγράφει και δια φωτίζει τις συνθήκες αλλά και τους ρόλους που διαδραμάτισαν συγκεκριμένα επώνυμα πρόσωπα στην Ακρόπολη εκείνη τη χρονιά.

Ο L. Beschi δύο φορές μέχρι τώρα καταπιάστηκε με ζητήματα του γλυπτού διάκοσμου του Παρθενώνος. Η νέα πρόταση ερμηνείας της ζωφόρου του Παρθενώνος που ανακοινώθηκε το 1985², όχι μόνο προκά-

λεσε ιδιαίτερη αίσθηση, αλλά αποτέλεσε σταθμό στη σχετική συζήτηση για τα ερμηνευτικά προβλήματα της ζωφόρου. Πιο πρόσφατη όμως είναι η έρευνά του για την απόδοση της περιφρακτικής κεφαλής Weber-Laborde του Λούβρου στη μορφή της Ίριδας του δυτικού αετώματος του Παρθενώνος³. Προσωπικά νοιώθω υποχρέωση απέναντί του, όχι μόνο γιατί μου εμπιστεύθηκε από νωρίς τις απόψεις του γι’ αυτή την κεφαλή αλλά και γιατί με προσκάλεσε να παρουσιάσω στον ίδιο τόμο του περιοδικού (*Rendiconti Accademia dei Lincei*) δύο νέα σπαράγματα από τις αποθήκες του Μουσείου της Ακροπόλεως, που είχα καταφέρει παλαιότερα να προσαρμόσω στο εκμαγείο της μορφής.

Αξιομνημόνευτα είναι, τέλος, η ανάλυση των αθηναϊκών σχεδίων του Κυριακού του Αγκωνίτη⁴, στα πρακτικά διεθνούς συνεδρίου και τα σχόλια στα Αττικά του Πausania, για την Ακρόπολη και τη νότια πλευρά, που επιμελήθηκε με τον Domenico Musti⁵.

Αναφορές σε επιμέρους μνημεία και προβλήματα της Ακρόπολης και της νότιας πλευράς, γίνονται στη μελέτη, “Due statuette votive” στον τόμο Marco Mantona Benavides (1984), αλλά και στα Πρακτικά του XII Διεθνούς Συνεδρίου Κλασικής Αρχαιολογίας στην Αθήνα (1988), όπου εξετάζονται δύο αγαλμάτια Αθηνάς, ένα στην Padova και ένα στη Φλωρεντία, τα οποία ερμηνεύονται ως απεικονίσεις της Αθηνάς Εργάνης και στη μελέτη “Spigolature dall’ Attica”, στον τιμητικό τόμο για τον καθηγητή E. Berger (1988), όπου συζητείται το θραύσμα του Εθνικού Μουσείου 2202, που προέρχεται από τη νότια κλιτύ της Ακρόπολης, [σε σχέση με το αναφερόμενο από τον J. B. Babin (1669) άγαλμα της “Παναγίας” από τη βόρεια πλευρά του Αρείου Πάγου].

1 “Il rilievo di Telemachos ricompletato”.

2 *RendAccLincei* vol. 39, fasc. 5-6 (1984), 1-2, tav. I- VIII. H. Kyrielleis (επιμ.), *Archaische und klassische griechische Plastik. Akten des internationalen Kolloquiums vom 22.-25. April in Athen II* (1986), 199-224.

3 “La testa Laborde nel suo contesto partenonico: una proposta”, *RendAccLincei*, Ser. IX, vol. VI, fasc. 3 (1995), 491-512.

4 “I disegni ateniesi di Ciriaco: analisi di una tradizione” στον τόμο: *Ciriaco d’ Ancona e la cultura antiquaria dell’ Umanesimo. Atti del convegno internazionale 83-94*, εις. 1-8.

5 Pausania, *Guida della Grecia, Libro I, L’ Attica*, a cura di D. Musti e L. Beschi (1982).

Ο LUIGI BESCHI ΚΑΙ Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ

ΤΟ ΑΜΦΙΓΛΥΦΟ ΤΟΥ ΘΗΛΕΜΑΧΟΥ

Ιδιαίτερη θέση ανάμεσα στις μελέτες του L. Beschi, που αναφέρονται στην αποκατάσταση των πλαστικών αναθημάτων του αθηναϊκού Ασκληπιείου, αποκτά το αμφίγλυφο του Θηλεμάχου. Η ιστορία της ανασύστασης αυτού του μνημείου αποτελεί ένα από τα πιο γοητευτικά κεφάλαια της κλασικής αρχαιολογίας. Σπαράγματα του αμφιγλύφου, που είχαν βρεθεί παλαιότερα, αλλά και κατά τις ανασκαφές του περασμένου αιώνα (1876-1877) στο χώρο του Ασκληπιείου, και είχαν διασπαρεί σε διάφορα Μουσεία, άρχισαν να γίνονται γνωστά στην έρευνα στις αρχές του αιώνα μας. Στην οξυδέρχεια του αυστριακού αρχαιολόγου O. Walter, οφείλουμε τη συσχέτιση ορισμένων εξ' αυτών. Τα δύο πρώτα θραύσματα, ένα του Μουσείου Ακροπόλεως (2530) και ένα του Εθνικού Μουσείου (2477) που συγκολλήθηκαν από τον O. Walter, είχαν ήδη σχετισθεί με τη λατρεία του Ασκληπιού εξαιτίας και της προέλευσής τους και των εικονογραφικών στοιχείων των παραστάσεων τους. Αργότερα ένα τρίτο θραύσμα, από τη λαφυραγωγία του Ελγίνου, ταυτίστηκε στις αποθήκες του Βρετανικού Μουσείου (1920, 6-161) και συγκολλήθηκε στα προηγούμενα (M. Ακρ. 2530 + Εθν. Μ. 2477) πάλι από τον O. Walter, ο οποίος, τέλος, συσχέτισε και το μικρό θραύσμα με το άκρο δεξί πόδι στο κάτω μέρος του αμφιγλύφου (εικ. 1). Η αποκατάσταση, από την οποία κερδίσαμε το αρχικό ύψος του αμφιγλύφου (58 εκ.), συμπλήρωσε αρκετά στοιχεία των παραστάσεων στις δύο όψεις. Στις μορφές της Α όψης η έρευνα είχε αναγνωρίσει από την αρχή την Υγεία και τον Ασκληπιό, με αφορμή κυρίως τα τρία ιατρικά εργαλεία, την σικύα, την ταινία και την τανάλια, που κρέμονται αναρτημένα πίσω, ψηλά στον κάμπο του αμφιγλύφου, ανάμεσα στις δύο μορφές. Αυτά μαζί με την παραστάδα με το επίκρανο, πίσω από τη μορφή της Υγείας, είχαν θεωρηθεί ως υποδήλωση του ναού. Ο Ασκληπιός, από τον οποίο σώζεται μόνο το κεφάλι του και το άκρο δεξί πόδι του εικονίζεται όρθιος και στραμμένος προς τα αριστερά, ενώ η μορφή της Υγείας είναι καθιστή πάνω σε μια τράπεζα, κάτω από

την οποία εικονίζεται ένας μολοσσός. Αμέσως παρακάτω εικονίζονται τέσσερις μορφές σε πολύ μικρή κλίμακα, ανάγλυφες παραστάσεις του βάθρου, πάνω στο οποίο στηρίζεται η ιερή τράπεζα. Στην Β όψη είχαν αναγνωρίσει την πρόσοψη ενός ναού εν παραστάσει με κλειστή πόρτα, που τον συσχέτισαν πάλι με τον Ασκληπιό εξαιτίας των φιδιών που κοσμούν το τύμπανο του αετώματος και του πετεινού που εικονίζεται ως πλαϊνό ακρωτήριο στο αριστερό επαέτιο γείσο. Στη γυμνή νεανική μορφή, δεξιά από την παραστάδα της πόρτας αναγνωρίστηκε από τον O. Walter ένας λατρευτής ή Ασκληπιάδης. Ολόκληρη η πρόσοψη του ναού διαπιστώθηκε ότι στηρίζεται σε μια ζωφόρο με μορφές, που οδηγούν ζώα για θυσία

Εν τω μεταξύ, κατά τις ανασκαφές στο χώρο του ιερού, είχαν βρεθεί και σπαράγματα ενός ιδιόμορφου πεσσού, ως προς τον αρχιτεκτονικό τύπο και την εικονογραφία του, που διακοσμούσαν με ανάγλυφα στις τέσσερις πλευρές του. Ότι ο πεσσός αυτός θα μπορούσε να στηρίζει ένα αμφίγλυφο, είχε ήδη υποθεθεί από τον Σβορώνο, όπως προκύπτει από τη σχεδιαστική αναπαράσταση που δημοσίευσε, αλλά είχε αμφισβητηθεί ο συσχετισμός του ανάγλυφου πεσσού με το αμφίγλυφο που σχολιάσαμε παραπάνω.

Ύστερα από αρκετά χρόνια, ο L. Beschi επανεξετάζοντας ένα θραύσμα παρόμοιου αττικού αμφιγλύφου στο Museo Civico της Padova (εικ. 2α-β) έδωσε καινούργιες διαστάσεις στην αποκατάσταση και την ερμηνεία του μνημείου.

Στην Α όψη του θραύσματος της Padova, που προέρχεται από την επάνω δεξιά γωνία ενός παρόμοιου αμφιγλύφου, με την ίδια, όπως και το προηγούμενο αρχιτεκτονική πλαισίωση, εικονίζεται όρθιος ο Ασκληπιός, ακουμπώντας στην παραστάδα που πλαισιώνει το ανάγλυφο από δεξιά, στηριγμένος στο ραβδί του και μισοστραμμένος προς τα αριστερά. Η λαβή της τανάλιας που εικονίζεται πάνω αριστερά στο σημείο της θραύσης, δεν αφήνει αμφιβολίες για την επανάληψη των ίδιων παραστάσεων. Η αναλογία όμως αυτή επιβεβαιώνεται από την Β όψη του θραύσματος, όπου εκτός από το στοιχείο της πρόσοψης, υπάρχουν και άλλα ενδιαφέροντα εικονογραφικά στοιχεία: Αριστερά από

Ο LUIGI BESCHI ΚΑΙ Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ

την πρόσοψη της πόρτας και ψηλότερα από το μέσον του ύψους της, εικονίζεται η επάνω ταινιωτή απόληξη ενός περιβόλου, πίσω από τον οποίο διακρίνεται ένα δένδρο, πάνω στο οποίο κάθεται ένας πελαργός.

Μέχρι εδώ ήταν φανερό, λοιπόν, ότι το θραύσμα της Padova προερχόταν από ένα δεύτερο παρόμοιο αμφίγλυφο, αντίγραφο του προηγούμενου, όπως άλλωστε είχε υποθεθεί και παλαιότερα. Ο L. Beschi, τώρα προχωρεί και στην ερμηνεία των λεπτομερειών. Στον πελαργό είδε εύστοχα το λαλούν σύμβολο του πελαργικού τείχους, από το οποίο στο θραύσμα μας σώζεται μόνο η επάνω απόληξή του. Πρόκειται ασφαλώς για το τμήμα του πελαργικού στη νότια κλιτύ της Ακρόπολης, που οριοθετούσε από τα νότια το ιερό του Ασκληπιού και μας είναι φιλολογικά και αρχαιολογικά γνωστό. Η ταύτιση του πελαργικού έθεσε τις σωστές προϋποθέσεις για την ερμηνεία της αρχιτεκτονικής πρόσοψης δεξιάτερα. Όπως σωστά συμπέρανε ο L. Beschi πρόκειται για το “ξύλοπύλιο” που αναφέρουν οι επιγραφές, το ξύλινο δηλαδή πρόπυλο του Ασκληπιείου, που ήταν ενσωματωμένο στον περιβόλο του ιερού.

Η σημαντικότερη όμως προσφορά του L. Beschi στην αποκατάσταση αυτών των θραυσμάτων, ήταν η συσχέτιση των δύο αμφιγλύφων με τους δύο αποσπασματικά σωζόμενους ανάγλυφους πεσσούς, θραύσματα των οποίων φυλάσσονται σήμερα στις αποθήκες του Επιγραφικού Μουσείου, (Ε. Μ. 2490, 2491). Στους πεσσούς εικονίζονται ηρωϊκές σκηνές και θεϊκές μορφές. Στον έναν από αυτούς, κατάφερε να συγκολλήσει ένα ενεπίγραφο θραύσμα, που σώζει την αρχή μιας επιγραφής και ψηλότερα κλαδί ελιάς, ένα φύλλο του οποίου οριοθετεί από κάτω την ανάγλυφη παράσταση του πεσσού. Η συγκόλληση αυτή στάθηκε το κλειδί για την πλήρη ερμηνεία του μνημείου. Η επιγραφή, στην οποία αποδίδονται και άλλα κομμάτια, αναφέρει το χρονικό της ίδρυσης του Αθηναϊκού Ασκληπιείου με τη μεταφορά της λατρείας του θεού από την Επίδαυρο στην Αθήνα από τον Τηλέμαχο τον Αχαρνέα, μεταφορά που χρονολογείται από το όνομα του άρχοντα στα 420/19 π.Χ. Προηγήθηκε η εγκατάσταση της λατρείας του θεού στον Πειραιά (στην Ζέα)

και εκείθεν (“ΖΕΟΘΕΝ”) μεταφέρθηκε στην Αθήνα. Πρόκειται δηλαδή για μια από τις εξαιρετικά σπάνιες περιπτώσεις, όπου το χρονικό της ίδρυσης ενός ιερού από ένα ιστορικό πρόσωπο, περιγράφεται στο κείμενο και εικονογραφείται στην παράσταση. Είναι, νομίζω, μια από τις οριακές στιγμές της έρευνας, όπου ο μόχθος του ειδικού ανταμείβεται με την ικανοποίηση της επιστημονικής κατάκτησης. Το ανώνυμο πριν αναθηματικό αμφίγλυφο από το Ασκληπιείο, μετατράπηκε σε ένα ιστορικό τεκμήριο, το οποίο διαφώτισε την ίδρυση του αθηναϊκού Ασκληπιείου.

Το ζωνρό ενδιαφέρον που προκάλεσε αυτή η ανακάλυψη προμήνυε τη συνέχεια της ιστορίας. Τρία χρόνια μετά τη δημοσίευση του L. Beschi, το Βρετανικό Μουσείο αποκτούσε από το εμπόριο των Αρχαιοτήτων ένα σπάρραγμα αμφιγλύφου, το οποίο επαναλάμβανε σε γενικές γραμμές γνωστές λεπτομέρειες της σύνθεσης και εύκολα κατατάχθηκε στο αντίγραφο του μνημείου. Το θραύσμα όμως έδωσε τεχνικές λεπτομέρειες, που συνηγορούσαν ότι το αμφίγλυφο ήταν φαρδύτερο από όσο είχε αρχικά υποθεθεί.

Η τελική επιβεβαίωση αυτής της υπόθεσης ήλθε και πάλι από την Ιταλία. Η διεσδυτική ματιά του L. Beschi, ανέσυρε για μια ακόμα φορά από την ανωνυμία ένα άλλο σπάρραγμα αμφιγλύφου στο Museo Maffeiiano της Verona (εικ. 3α-β). Το κομμάτι, του οποίου η ποιότητα της εργασίας παρέπεμπε στον πρωτότυπο πίνακα, βρήκε αμέσως τη θέση του στη σύνθεση.

Ο γενειοφόρος άνδρας με υψωμένο το δεξί χέρι του στη χειρονομία του σεβίζοντος και σε σαφώς μικρότερη κλίμακα από το θεϊκό ζευγάρι, ευθυγραμμίζεται απόλυτα στη σύνθεση της μίας όψης με βάση τον καταληπτήρα που επιστέφει τον περιβόλο πάνω στον οποίο προβάλλεται. Δεν είναι άλλος από τον ιδρυτή του ιερού, τον Τηλέμαχο από τις Αχαρνές.

Στην άλλη όψη, σε πρόστυπο ανάγλυφο, εικονίζεται χαμηλότερα η πλώρη ενός πλοίου και μπροστά της δύο κύματα, ενώ ψηλότερα ένας μολοσσός με περιλαίμιο, καθιστός προς τα δεξιά. Ακόμα ψηλότερα εικονίζεται ένας πεσσός που στηρίζει ένα ανάγλυφο με σκηνή εγχοίμησης, και τέλος η προτομή ενός αλόγου στραμμένου προς τα αριστερά.

Ο LUIGI BESCHI ΚΑΙ Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Με την προσθήκη του νέου θραύσματος, το “ξύλο-πύλιον” του αθηναϊκού ιερού δεν έχει πια κεντρική θεματική σημασία, όπως φαινόταν στην αρχική αποκατάσταση. Το πλοίο δηλώνει την έλευση του θεού δια θαλάσσης από την Επίδαυρο και πιθανόν υποδηλώνει το λιμάνι της Ζέας. Η εγχοίμηση, που εδώ δηλώνεται μικρογραφικά, αποτελεί θέμα ενός από τα πρωιμότερα αναθηματικά ανάγλυφα στο Ασκληπιείο του Πειραιά, η συσχέτιση με το οποίο ενισχύεται και από την παρουσία του σκύλου, ο οποίος αντιγράφει το μολοσσό που κάθεται κάτω από την τράπεζα της Υγείας.

Ο πυρήνας του συμβολισμού του νέου θραύσματος, που με τη μοντέρνα αίσθηση φαίνεται σουρεαλιστικός, αποκτά μια ενδεικτική αξία. Η απόδοση του τοπίου στη Β όψη, στοχεύει να αποδώσει δύο οριακά σημεία τοπογραφικής αναφοράς, που αντανακλούν το ιερό του Πειραιά δεξιά και των Αθηνών αριστερά. Έτσι γίνεται ακόμα πιο φανερή η επιθυμία του Τηλεμάχου να τονίσει εικονογραφικά το περιεχόμενο του γραπτού κειμένου, καταγράφοντας την πορεία εισαγωγής της λατρείας του Ασκληπιού, αρχικά στον Πειραιά, και στη συνέχεια την ίδρυση του “καλού τεμένους” κοντά στα νότια τείχη της αθηναϊκής Ακρόπολης. Ταυτόχρονα θέλησε να διατρανώσει με αυτό το αναμνηστικό της ίδρυσης του Ασκληπιείου ανάθημά του, τη δική του αποκλειστικότητα και προτεραιότητα στην ίδρυση του ιερού.

Θα παρατηρήσατε ήδη ότι κανένα από τα σπαράγματα αυτού του μνημείου δεν φυλάσσεται σε Μουσεία ή αποθήκες της χωρικής αρμοδιότητας της Εφορείας Ακροπόλεως και υπό αυτή την έννοια, πιστεύω, ότι η περίπτωση του αμφιγλύφου του Τηλεμάχου συνοψίζει με τον καλύτερο τρόπο την έκταση της διασποράς των αρχαίων της Ακρόπολης σε ολόκληρο τον κόσμο. Η ιδέα να συγκεντρωθούν στην Εφορεία Ακροπόλεως εκμαγεία των θραυσμάτων από το αμφίγλυφο του Τηλεμάχου, προκειμένου να επιχειρηθεί η ανασυγκρότηση του μνημείου, ήταν πράγματι ελκυστική. Η πρόταση της Εφορείας βρήκε θερμή ανταπόκριση από τις Διευθύνσεις του Εθνικού και του Επιγραφικού Μουσείου που μας εξασφάλισαν εκμαγεία από τα διαθέσιμα θραύσματα. Με βάση τα πρώτα αυτά εκμαγεία

και τη σχεδιαστική αναπαράσταση του μνημείου από τον L. Beschi (εικ. 4, 5), εκμαγείς του εργαστηρίου μας, με προεξάρχοντα τον κ. Δ. Κατσαρό επιχειρήσαν να ανασυνθέσουν την μορφή του. Το εκμαγείο του θραύσματος της Padova αποκτήθηκε μετά από μακρά αλληλογραφία με το Μουσείο και τη γενναιοδωρη επιχορήγηση των φίλων ιατρών του Μουσείου Ιστορίας της Ιατρικής, ενώ το θραύσμα της Verona παραχωρήθηκε από τον ίδιο τον τιμώμενο.

Η προσπάθεια της αποκατάστασης αντιμετώπισε, όπως ήταν αναμενόμενο, τις δυσκολίες που προκαλούν οι αποκλίσεις που παρουσιάζουν μεταξύ τους τα σπαράγματα των δύο αμφιγλύφων, πρωτοτύπου και αντιγράφου. Στην πρώτη προσπάθεια, συνδυάσαμε τα θραύσματα και των δύο αμφιγλύφων, τα οποία διακρίνονται χρωματικά (εικ. 6α-β). Σε μια δεύτερη προσπάθεια, όταν θα έχουμε εκμαγείο και από το θραύσμα του Βρετανικού Μουσείου, θα προσπαθήσουμε να αποκαταστήσουμε και τα δύο αμφίγλυφα, αποκαθιστώντας παράλληλα και τους δύο πεσσούς στήριξής τους.

Αγαπητέ κ. L. Beschi σας καλούμε να κρίνετε με ειλικρίνεια την πρώτη αυτή προσπάθεια μας, που μετατρέπεται σε τρισδιάστατη πραγματικότητα το δικό σας επιστη-

μονικό μόχθο και να την δεχθείτε μαζί με την αγάπη μας ως ελάχιστο φόρο τιμής για τη δική σας προσφορά.

Εικ. 1.
Τμήμα από το αμφίγλυφο του Τηλεμάχου με τα θραύσματα Μ. Ακρ. 2530 + Εθν. Μ. 2477 + Βρετ. Μ. 1920, 6-161 + Εθν. Μ. 2491.

Ο LUIGI BESCHI ΚΑΙ Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ

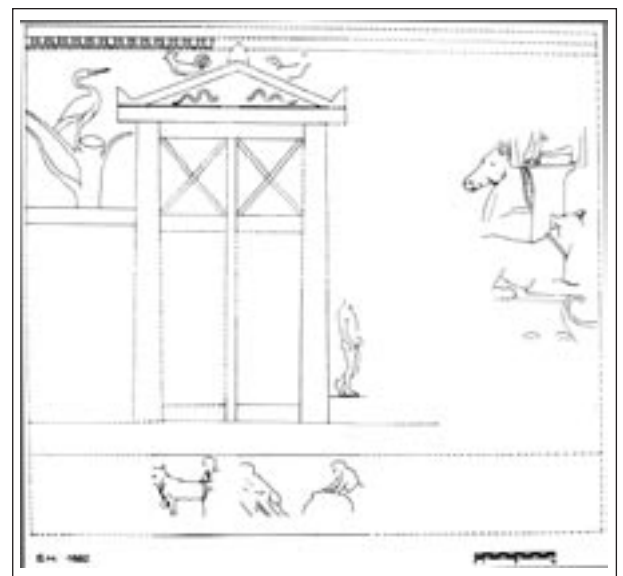
Εικ. 2α-β.
Padova, Museo Civico.
Θραύσμα του αμφιγλύφου
του Τηλεμάχου.

Εικ. 3α-β.
Verona, Museo Maffeiiano.
Θραύσμα του αμφιγλύφου
του Τηλεμάχου.

Εικ. 4.
Σχεδιαστική αποκατάσταση του αμφιγλύφου (Α όψη).

Εικ. 5. Σχεδιαστική αποκατάσταση του αμφιγλύφου (Β όψη).
L. Beschi, AAA, XL, 1982, 41 κέ., εικ. 8-9.

Ο LUIGI BESCHI ΚΑΙ Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Εικ. 6α-β.

Αποκατάσταση του αμφίγλυφου του Τηλεμάχου από εκμαγεία των θρανισμάτων του.

